

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทนี้จะกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์ห้องศัประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยโดยภาพรวมมีดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ห้องศัประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด และหลักการของคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามทั่วไป

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกรอบการศึกษาการวิเคราะห์ห้องศัประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ห้องศัประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด และหลักการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขั้นตอนที่ 2 การยกร่างแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบร่างแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 4 การยืนยันแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 5 รายงานผลการวิจัยโดยนำเสนอข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย จัดทำร่างการรายงานผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 6 นำเสนอผลการวิจัยในรูปวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ประชากร ได้แก่ เอกสาร นุคูลากรหัวหน้าฝ่ายหรือรองหัวหน้าฝ่าย และตัวแทนครูผู้สอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวนรวม 160 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายหรือรองหัวหน้าฝ่ายโรงเรียนละ 4 คน และครูผู้สอนโรงเรียนละ 2 คน รวมเป็น 6 คน จากนุคูลากรของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปีการศึกษา 2560 กลุ่มตัวอย่างจำนวนรวม 678 คน จาก 113 โรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญจำนวนรวม 16 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย

แบบของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามที่ใช้กับบุคลากรหัวหน้าฝ่ายหรือรองหัวหน้าฝ่ายของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปีการศึกษา 2559 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่าเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัยองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารตามความคิดเห็นของบุคลากรโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 116 ข้อ โดยกำหนดระดับค่าคะแนน 5 ระดับ

2.2 การสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างเพื่อนำไปใช้กับผู้ทรงคุณวุฒิโดยการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการตรวจสอบ และยืนยันแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ใน 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วย

- 1) ด้านความซัจจริง และความน่าเชื่อถือ/ความรับผิดชอบ (Sidiq & Amanah)
- 2) ด้านการเผยแผ่และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh)
- 3) ด้านความรู้ มีไหวพริบและทักษะการบริหาร (Fathanah)
- 4) ด้านศรัทธาที่ถูกต้อง และบริสุทธิ์ใจ (Agidah Salimah & Iklas)
- 5) ด้านการประชุมปรึกษาหารือ (Syura)
- 6) ด้านมารยาททางสังคม (Akhlagul Karimah)
- 7) ด้านกายภาพ และสุขภาพ (Jasadiysh & Jismiyah)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงสำรวจ

การรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงสำรวจพบว่าข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายหรือรองหัวหน้าฝ่ายโรงเรียนละ 4 คน และครูผู้สอนโรงเรียนละ 2 คน รวมเป็น 6 คน จากทั้งหมด 113 โรงเรียน รวมจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 678 คน ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบแบบสอบถามและส่งคืนจำนวน 649 คน คิดเป็นร้อยละ 95.7 และไม่ส่งคืน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3

3.2 การรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

การรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 16 คน จำนวนรวมทั้งหมด 21 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและประมวลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งผู้วิจัยจะแยกวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะของแบบสอบถามแต่ละตอนดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage)

2) การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้ค่าสถิติค่ามัธยฐานเลขคณิต ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเฉลี่ยคะแนนของตัวแปรนั้นอยู่ในระดับใด ใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert) จำนวน 116 ข้อ

5. การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เพื่อลดจำนวนตัวแปรให้เหลือตัวแปรจำเป็นที่สำคัญ ใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) โดยการวิเคราะห์ด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบ “PCA” (Principal Component Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยตรวจสอบความเหมาะสมของการใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยสถิติ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ซึ่งค่า KMO มีค่าระหว่าง 0-1 โดยมีค่ามากกว่า 0.9 แสดงว่าเหมาะสมดีมาก ถ้าค่าน้อยกว่า 0.5 แสดงว่าไม่ควรใช้ และถือเกณฑ์การเลือกตัวแปรที่เข้าอยู่ในองค์ประกอบตัวใดตัวหนึ่งโดยพิจารณาจากค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalue) ที่มากกว่า

1 และถือเอาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นมีค่าตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป ประกอบด้วยตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป ตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser)

6. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญมาสรุปประเด็นโดย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการยกร่างแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการตรวจสอบร่างแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จากผู้ทรงคุณวุฒิ

6.3 การวิเคราะห์ข้อมูลการยืนยันแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จากการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ

7. ปรับปรุงแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม

ได้แก่ การนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาตามหลักการอิสลามสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

8. สรุปผล และอภิปรายผล

ดำเนินการสรุปผลจากการวิจัย และอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

9. นำเสนอผลการวิจัยในรูปวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

5.3 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ข้อดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่ามี 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1.1 ด้านความรู้ และทักษะการบริหาร (Fathanah)

ประกอบด้วย 3 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง .602 - .623 โดยมีตัวบ่งชี้ผู้บริหารพูดคุยวิธีการที่ท้าทายสติปัญญาของผู้ร่วมงาน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (.623) รองลงมาคือตัวแปรผู้บริหารจัดให้ศึกษางานนอกสถานที่เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ร่วมงาน (.606) ส่วนตัวแปรผู้บริหารพัฒนาตนด้านความรู้ใหม่ๆ เพื่อใช้พัฒนาการบริหารอยู่เสมอมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด (.602) โดยมีค่าไอเกนเท่ากับ 58.893 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 50.770 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 50.770

1.2 ด้านหลักศรัทธาที่ถูกต้องและบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์

(Aqidah Salimah & Ikhlas) พบว่ามี 6 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง .523 - .656 โดยมีตัวแปรผู้บริหารแสดงออกถึงการมีวิถีคิดเชิงบูรณาการ ชีวิตการเป็นอยู่กับหลักอีมาน (ศรัทธา) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (.656) รองลงมาคือตัวแปรผู้บริหารแสดงออกถึงการเป็นผู้มีแนวคิดเชิงฟิรียะฮ์ (อุดมการณ์) (.629) ส่วนตัวแปรผู้บริหารแสดงให้เห็นว่าทำงานโดยคำนึงถึงความสำเร็จของงานตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด (.523) โดยมีค่าไอเกนเท่ากับ 58.960 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 50.827 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 50.827

1.3 ด้านความซัจจริงและการเป็นที่ไว้วางใจ (Siddiq & Amanah)

มี 16 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง .509 - .634 โดยมีตัวแปรผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงการมีนิสัยซัจดีก (ซัจจะ) พูดจริงทำจริง และรักษาสัญญา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (.634) รองลงมาคือตัวแปรผู้บริหารเป็นผู้ปฏิบัติตนตามคำสอนอิสลาม (.629) ส่วนตัวแปรผู้บริหารกล่าวถึงสิ่งที่ต้องทำให้สำเร็จด้วยความเอาใจจริงเออาจ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด (.509) โดยมีค่าไอเกนเท่ากับ 2.863 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 2.468 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม 55.811

1.4 ด้านมารยาททางสังคม (Akhlaqul Karimah)

มี 12 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง .512 - .624 โดยมีตัวแปรผู้บริหารมีปฏิสัมพันธ์ไม่เหมินหน้าเมื่อเดินผ่านผู้คน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (.624) รองลงมาคือตัวแปรผู้บริหารสามารถควบคุมอารมณ์ได้ในทุกสถานการณ์ (.600) ส่วนตัวแปรผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงความสุ่ม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด (.512) โดยมีค่าไอเกนเท่ากับ 2.299 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 1.982 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 57.793

1.5 ด้านการเผยแผ่และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh)

มี 7 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง .519 - .673 โดยมีตัวแปรผู้บริหารแสดงออกการดับลิหม์

(เผยแผ่) คำสอนอิสลามเกี่ยวกับเป้าหมายของการทำงานตามมโนทัศน์อิสลาม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (.673) รองลงมาคือตัวแปรผู้บริหารเป็นผู้คอยให้การนำชีวิต (ดักเตือน) เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสเกี่ยวกับคำสอนอิสลาม (.649) ส่วนตัวแปรผู้บริหารประพฤติดนเป็นอุสวาตุลhasanah (แบบอย่างที่ดี) ตามคุณธรรม จริยธรรมอิสลามทั่วไปอย่างเคร่งครัดเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ร่วมงาน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด (.519) โดยมีค่าไอเกนเท่ากับ 2.161 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 1.863 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 59.656

1.6 ด้านสุขภาพ และกายภาพ (Sihatul Jismiyah) มี 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง .541 - .734 โดยมีตัวแปรผู้บริหารเป็นผู้รักษา ดูแลความสะอาดร่างกาย และเครื่องแต่งกายอยู่เสมอ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (.734) รองลงมาคือตัวแปรผู้บริหารเป็นผู้ไม่สูบบุหรี่ และสิ่งเสพติด (.687) ส่วนตัวแปรผู้บริหารเป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด (.541) โดยมีค่าไอเกนเท่ากับ 1.797 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 1.549 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 61.205

1.7 ด้านการ ประชุมปรึกษาหารือแบบอิสลาม (Syura) มี 4 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง .532 - .669 โดยมีตัวแปรผู้บริหารขอขุรอ (ปรึกษาหารือ) ถึงแม้ในเรื่องที่เล็กน้อย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (.669) รองลงมาคือตัวแปรผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงการทำขุรอ (ปรึกษาหารือ) เพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮ์เท่านั้น (.632) ส่วนตัวแปรผู้บริหารอธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของการขุรอ (ปรึกษาหารือ) ตามหลักการอิสลาม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด (.532) โดยมีค่าไอเกนเท่ากับ 1.442 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 1.243 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 62.448

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ผ่านการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิเป็นรายด้าน ประกอบด้วยดังนี้

2.1 ด้านความรู้และทักษะการบริหาร (Fathanah)

2.1.1 ส่งเสริมให้ผู้บริหารพบปะพูดคุยระหว่างผู้บริหารด้วยกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเทคนิควิธีการบริหารงานใหม่ๆ ที่กระตุ้นสติปัญญา และมีประสิทธิภาพประสิทธิผล

2.1.2 ส่งเสริมให้ผู้บริหารเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร การวิเคราะห์แนวโน้ม ทิศทางการพัฒนา ความท้าทายที่จะเกิดกับองค์กรในอนาคต เพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดการปัญหาและความเสี่ยง

2.1.3 ส่งเสริมให้ผู้บริหารศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น
เกี่ยวกับการบริหารการศึกษาอิสลาม

2.1.4 ส่งเสริมให้ผู้บริหารสร้างผลงานวิชาการนำเสนอ
ผ่านทางการประชุมวิชาการหรือสื่อสาธารณะต่างๆ

2.1.5 ผู้บริหารควรศึกษาเรียนรู้ฝึกฝนด้วยตนเองในแขนง
ความรู้ และทักษะที่หลากหลาย ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้ครบวงจร ทักษะการสื่อสาร การ
คิดอย่างเป็นระบบ การคิดริเริ่ม ทักษะการตัดสินใจ ทักษะด้านไอที ทักษะภาษาต่างประเทศ และ
ทักษะการบริหาร

2.2 ด้านการยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักศรัทธาที่ถูกต้อง และ
บริสุทธิ์ใจ (Aqidah Salamah & Ikhlas)

2.2.1 สนับสนุนให้ผู้บริหารปฏิบัติให้เป็นนิสัยความ
เคยชินต่อการนำหลักศรัทธามาปรับใช้เป็นแนวทางการทำงาน การดำเนินชีวิต การมีเจตคติ
ทัศนคติ หลักการ จุดมุ่งหมายของการทำงาน และการดำเนินชีวิตให้บรรลุเป้าหมายเชิง *ฟิกรียะฮ์*
(อุดมการณ์)

2.2.2 ส่งเสริมให้ผู้บริหารยึดมั่น ปฏิบัติตามหลักศรัทธาที่
ถูกต้องตามแนวทางอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญามาอะฮ์

2.2.3 ส่งเสริมให้ผู้บริหารพูดคุยให้ข้อมูลเกี่ยวกับ
หลักอากีดะฮ์ (ศรัทธา) ที่ถูกต้องแก่ผู้ร่วมงาน

2.2.4 ส่งเสริมให้ผู้บริหารจัดกิจกรรมวิชาการและ
คุณธรรมทางศาสนาแบบกลุ่ม (Halaqoh) เช่น ละหมาดตะหัจญุด อ่านอัล-กุรอานหรือการ
อธิบายอัล-กุรอาน

2.3 ด้านความซัจจริงและเป็นที่ไว้วางใจ (Siddiq & Amanah)

2.3.1 ส่งเสริมให้ผู้บริหารศึกษาอัล-กุรอาน และอัล-ฮาดิษ
เกี่ยวกับประ โยชน์ผลบุญและบทลงโทษของผู้ไม่รักษาความซัจจริงและการเป็นที่ไว้วางใจ
(Siddiq & Amanah)

2.3.2 ส่งเสริมให้ผู้บริหารศึกษาศาสนาแบบกลุ่ม
(Halaqah) เกี่ยวกับการพูดจริงทำจริง การตัดสินใจที่ยึดถือตามหลักการอิสลาม

2.3.3 ส่งเสริมให้ผู้บริหารฟังการบรรยายศาสนาเกี่ยวกับประโยชน์ผลบุญและบทลงโทษของผู้ไม่รักษาความจริงและการเป็นที่ไว้วางใจ (Siddiq & Amanah)

2.3.4 ส่งเสริมให้ผู้บริหารละหมาดตะฮัจญ์ และขอพรต่ออัลลอฮ์ให้เปลี่ยนแปลงคุณลักษณะที่มีความจริงและการเป็นที่ไว้วางใจ (Siddiq & Amanah)

2.3.5 ส่งเสริมให้ผู้บริหารปฏิบัติตามหลักการอิสลามเกี่ยวกับการมีจุดยืนต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ความจริง และมีความรับผิดชอบเป็นที่ไว้วางใจ (Siddiq & Amanah) ในการบริหารงาน และชีวิตประจำวัน

2.3.6 ส่งเสริมให้ผู้บริหารปฏิบัติให้เป็นนิสัยความเคยชินในการตามแบบอย่างของท่านบีเกี่ยวกับความเรียบง่ายหรือสมถะ ไม่สร้างภาพ ความมั่นใจในตัวเอง มีมุมมองแง่คิดที่ทันสมัย และยุทธวิธีการทำงานที่ซื่อสัตย์สุจริต

2.3.7 ส่งเสริมให้ผู้บริหารทำการประชุมกับผู้ร่วมงานเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นที่สะท้อนจากการปฏิบัติงานบริหารของตนเองเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขการทำงานที่การบริหารของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

2.3.8 ส่งเสริมให้ผู้บริหารมีการตรวจสอบและประเมินการปฏิบัติงานของตนเองด้านความรับผิดชอบ และความจริงอย่างสม่ำเสมอ

2.3.9 ผู้บริหารสมควรคบค้าสมาคมกับผู้ที่มีความจริงเป็นที่ไว้วางใจได้ และอยู่ในสิ่งแวดล้อมของผู้คนที่ยึดถือความจริงเป็นที่ไว้วางใจได้เพื่อเป็นแบบอย่างที่สามารถหล่อหลอมตนเองให้เป็นผู้ที่มีความจริงเป็นที่ไว้วางใจได้

2.4 ด้านมารยาททางสังคม (Akhlaqul Karimah)

2.4.1 ส่งเสริมให้ผู้บริหารทำการพัฒนาจิตโดยการสำนึกผิดขอภัยโทษต่ออัลลอฮ์ (Istighfar) และตั้งใจแน่วแน่ในการกลับเนื้อกลับตัวปรับปรุงคุณลักษณะผู้นำเกี่ยวกับมารยาททางสังคม (Akhlaqul Karimah) เกี่ยวกับการไม่เมินหน้าเมื่อเดินผ่านผู้คน การควบคุมอารมณ์ ตั้งใจฟังผู้ร่วมงาน สุภาพเหมาะสมในการใช้สายตา มีพฤติกรรมให้เกียรติต่อผู้ร่วมงาน เสมอต้นเสมอปลาย มีมารยาท นุ่มนวลมั่นคง เป็นกันเองและถ่อมตน มีมนุษยสัมพันธ์ ฟังความคิดเห็น การวางบุคลิกที่น่ายกย่องนับถือ และมีความสุข

2.4.2 ส่งเสริมให้ผู้บริหารทำการละหมาดตะฮัจญ์พร้อมขอพรต่อพระองค์อัลลอฮ์ให้พระองค์ทรงปรับปรุงคุณลักษณะผู้นำเกี่ยวกับมารยาททางสังคม (Akhlaqul Karimah) ให้สอดคล้องกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม

2.4.3 ส่งเสริมให้ผู้บริหารจัดการกิจกรรมพบปะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงานและเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมกับชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

2.4.4 ส่งเสริมให้ผู้บริหารละหมาดร่วม (Jama ah) กับผู้ร่วมงานให้เป็นประจำสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงการทำงานเป็นทีม และความเท่าเทียมกันอันจะนำไปสู่การให้เกียรติต่อกันและกัน การถ่อมตน และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

2.4.5 ส่งเสริมให้ผู้บริหารปฏิบัติตามแบบอย่างท่านนบีเป็นประจำจนเป็นนิสัยเกี่ยวกับความสุภาพอ่อนโยน

2.4.6 ส่งเสริมให้ผู้บริหารทำการถือศีลอดแบบภาคสมัครใจ (Sunat) เพื่อให้เกิดความสำรวมทางกาย วาจา ใจ เกิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และมีการควบคุมอารมณ์

2.4.7 ผู้บริหารควรมีกิจกรรมพบปะสร้างความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน และผู้คนในชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมทางความเชื่อ ศาสนา และภาษา เพื่อฝึกมารยาทร่วมสมัยในการอยู่ร่วมกันในสังคมแบบพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.5 ด้านการเผยแผ่และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh)

2.5.1 ส่งเสริมให้ผู้บริหารยกระดับความศรัทธาขำเกรงต่ออัลลอฮ์ (Taqwa) โดยวิธีศึกษาอัล-กุรอาน และอัล-ฮาดิษที่เกี่ยวกับบทลงโทษสำหรับผู้ไม่ทำการเผยแผ่และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh) ตั้งปณิธานที่แน่วแน่ที่จะสื่อสาร

2.5.2 ส่งเสริมให้ผู้บริหารสื่อสารสอดแทรกคำสอนอิสลามในการแก้ปัญหาส่วนตัว และการทำงาน

2.5.3 ส่งเสริมให้ผู้บริหารทำการศึกษาอิสลามแบบกลุ่ม (Halaqah) เกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกให้เกิดความเป็นห่วง รัง เมตตาต่อผู้ที่ไม่ปฏิบัติถูกต้องต่อพระองค์อัลลอฮ์ ศึกษาวิธีการชักชวนผู้ร่วมงานแบบมีวิทญญู (Hikmah) ศึกษาวิธีการ และแนวทางการทำงานที่ยึดถือคำสอน และยึดถือบทบัญญัติอิสลาม

2.5.4 ส่งเสริมให้ผู้บริหารทำการพัฒนาจิตใจโดยการสำนึกผิดขออภัยโทษต่ออัลลอฮ์ (Istighfar) และตั้งใจแน่วแน่ในการกลับเนื้อกลับตัวปรับปรุงคุณลักษณะตนเอง

2.5.5 ส่งเสริมให้ผู้บริหารทำการละหมาดตะฮัจญ์พร้อม
ขอพรต่อพระองค์อัลลอฮ์ให้ทรงประทานกำลังใจให้เข้มแข็งปรับปรุงคุณลักษณะผู้นำเกี่ยวกับการ
เผยแผ่และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh)

2.5.6 ส่งเสริมให้ผู้บริหารประพฤติตนเป็น *อุสวาตุลฮะซนะฮ์* (แบบอย่างที่ดี) ตามหลักคุณธรรม จริยธรรมอิสลามทั่วไปอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นการเผยแผ่คำ
สอนอิสลามให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติตาม

2.5.7 ผู้บริหารควรพบปะสังสรรค์พูดคุยกับผู้คนในสังคม
เพื่อฝึกฝนทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล

2.6 ด้านกายภาพ และสุขภาพ (Sihatul Jismiyah)

2.6.1 ส่งเสริมให้ผู้บริหารศึกษาซึมซับสู่การปฏิบัติต่อ
แบบอย่างท่านนบีเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด สุขลักษณะที่ดีเกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคที่ดี การ
ห่างไกลสิ่งเสพติดอันตราย สุขลักษณะที่ดีเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพให้สมบูรณ์แข็งแรงโดยการออก
กำลังกาย และสร้างการตระหนักเพื่อปฏิบัติตัวให้ห่างไกลโรคร้ายต่างๆ เพื่อสู่ประสิทธิภาพในการ
ทำงานสูงสุด

2.6.2 ส่งเสริมให้ผู้บริหารปฏิบัติให้เป็นนิสัยแบบ
สม่ำเสมอเกี่ยวกับการปฏิบัติตามแบบอย่างท่านนบีด้านการดูแลสุขภาพภายนอกให้อยู่ในสภาพ
สมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ

2.6.3 ส่งเสริมให้โรงเรียนมีนโยบายให้สวัสดิการ
ค่าใช้จ่าเกี่ยวกับตรวจสุขภาพประจำปีแบบละเอียดที่มีคุณภาพสำหรับผู้บริหารและบุคลากร
ทางการศึกษา

2.7 ด้านการประชุมปรึกษาหารือแบบอิสลาม (Syura)

2.7.1 ส่งเสริมและสนับสนุนโครงการฝึกอบรมสำหรับผู้
บริหารเกี่ยวกับการใช้หลักการประชุมปรึกษาหารือแบบอิสลาม (Syura) เกี่ยวกับความสำคัญ
หลักการ กระบวนการ และวิธีการประชุมปรึกษาหารือตามหลักการอิสลาม

2.7.2 ส่งเสริมให้ผู้บริหารยึดถือแบบอย่างท่านนบี
เกี่ยวกับหลักการ กระบวนการ และวิธีการประชุมปรึกษาหารือ (Syura) ตามหลักการอิสลาม

2.7.3 ส่งเสริมให้ผู้บริหารรับฟังให้ความสำคัญต่อเนื้อหา
ข้อคิดเห็นของผู้ร่วมงานมากกว่าการมองที่คุณลักษณะส่วนตัวของผู้ร่วมงานที่ให้ข้อคิดเห็น

5.4 อภิปรายผล

การวิจัยนี้เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัยการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่ามี 7 องค์ประกอบ สามารถอภิปรายผลแต่ละองค์ประกอบดังนี้

1. ด้านมีหลักศรัทธาที่ถูกต้องและบริสุทธิ์ใจ เพื่ออัลลอฮ์ (Aqidah Salamah & Ikhlas) มี 6 ตัวชี้วัด โดยมีตัวชี้วัดเกี่ยวกับผู้บริหารแสดงออกถึงการมีวิถีคิดเชิงบูรณาการชีวิตการเป็นอยู่กับหลักอีมาน (ศรัทธา) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (.657) รองลงมาคือตัวชี้วัดผู้บริหารแสดงออกถึงการเป็นผู้มีแนวคิดเชิงฟิกรียะฮ์ (อุดมการณ์) (.630) ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่มีพื้นฐานการศึกษาศาสนาอิสลามกันมาตั้งแต่วัยเด็ก เป็นจุดเด่นของมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบกับผู้บริหารส่วนหนึ่งเป็นทายาทของครูสอนศาสนา หรือ ใต้ครูผู้ก่อตั้งโรงเรียนที่เน้นปลูกฝังลูกหลานเกี่ยวกับหลักความศรัทธาของอิสลาม และปฏิบัติตามคำสอนอิสลามที่เคร่งครัด ประกอบกับคำสอนที่เน้นหนักเกี่ยวกับการตั้งเจตนารมณ์ (Niyah) เพื่อพระองค์อัลลอฮ์ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเผยแผ่ศาสนาแก่นักเรียนที่ยึดถือเป็นพันธกิจ ศักดิ์สิทธิ์เป็นพันธกิจเชิงอุดมการณ์ที่ต้องทำให้บรรลุเป้าหมายที่สืบทอดกันมาเป็นหลักความเชื่อ ศรัทธาต่อคำสอนอิสลาม องค์ประกอบด้านหลักศรัทธาที่ถูกต้อง และบริสุทธิ์ใจเพื่อ อัลลอฮ์ (Aqidah Salamah & Ikhlas) จึงเป็นองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้สอดคล้องกับ Ismail Raji Alfaruqi (1988) ได้กล่าวเกี่ยวกับการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ว่าเอกภาพ (Tauhid) ทำให้เราได้มุมมองเกี่ยวกับชีวิตที่มีความเป็นเอกภาพในหลายๆ ด้าน สอดคล้องกับการให้นิยามของ M Yunan Nasution (1984 : 90) พบว่าเอกภาพของอัลลอฮ์ (Tauhid) หมายถึง การเคารพภักดีทั้งหมดของมนุษย์เพื่อพระองค์อัลลอฮ์เพียงพระองค์เดียวพร้อมทั้งยึดมั่นต่อความเอกะทางคุณลักษณะของพระองค์อัลลอฮ์ สอดคล้องกับทฤษฎีของ Mas Muhammad Iqbal al Afghani (2008) ได้กล่าวว่าหลักการศรัทธา (Iman) ที่เกิดจากความรักอย่างลึกซึ้งต่อพระองค์อัลลอฮ์ ซึ่งที่เกิดจากกระบวนการทางความคิดใคร่ครวญต่อ

สรรพสิ่งและการสร้างสรรค์ ความรัก ความเมตตา ของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ต่อสรรพสิ่งมีชีวิตที่นำไปสู่ความตระหนักรู้จนเกิดความซาบซึ้งต่อคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ นำไปสู่การเข้าใจในสถานะของผู้สร้างจนเกิดความรัก และตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะบ่าวของพระองค์ เพื่อเป็นตัวแทนของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ (ผู้นำ) บนหน้าแผ่นดินนี้ได้จากสามแนวคิดข้างต้น สามารถวิเคราะห์เกี่ยวกับกิจกรรมการงานทั้งหมดของมนุษย์ที่เป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮ์ ﷻ ควรอยู่บนหลักยึดมั่น 3 ประการ ประกอบด้วย (1) ยึดมั่นว่าทุกสรรพสิ่งมาจากพระองค์อัลลอฮ์ (2) ยึดมั่นว่าทุกสรรพสิ่งดำเนินไปโดยพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ไม่ใช่โดยตัวตนของมนุษย์เองจึงต้องนำความเป็นอิตาในตัวตนของมนุษย์ออกไปจนเกิดการหลุดพ้นจากการลำพองตน หลงตนเอง หยิ่งยโส โอหัง ดูถูกเหยียดหยาม ไม่ให้เกียรติต่อผู้อื่น หลงใหลในเกียรติ คำสรรเสริญ ยึดมั่นถ่อมตนไม่ปล่อยวาง และการตั้งภาคีแบบลับต่ออัลลอฮ์ (Shirkul Khafi) เพราะไม่บริสุทธิ์ใจ (Ikhlās) ในการทำความดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และ (3) ยึดมั่นว่าทุกสรรพสิ่งที่ตนเองดำเนินกิจการงานไปต้องมีจุดหมายเจตนารมณ์เพื่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงเอกละอาน ดังนั้นการศรัทธายึดมั่นที่ถูกต้องจึงเป็นหลักสำคัญที่สุดของผู้บริหารเพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตการเป็นอยู่ และการครองตนในการทำงาน และเป็นสิ่งกำหนดเจตนารมณ์ (Niyah) ที่มุ่งสู่ความพึงพอใจพระทัยจากเอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ เป็นเป้าหมายประสงค์สูงสุด

2. ด้านความซัจจริงและการเป็นที่ไว้วางใจ (Siddiq & Amanah) มี 4 ตัวชี้วัด โดยมีตัวชี้วัดผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงการมีนิสัยซัจดีก (ซัจจะ) พุดจริงทำจริง และรักษาสัญญา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (0.634) รองลงมาคือตัวชี้วัดผู้บริหารเป็นผู้ปฏิบัติตนตามคำสอนอิสลาม (.628) ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารส่วนใหญ่ปฏิบัติตามคำสอนอิสลามเกี่ยวกับนิสัยซัจดีก (ซัจจะ) พุดจริงทำจริง และรักษาสัญญาต่อผู้ร่วมงาน และยึดถือปฏิบัติตามหลักอิสลามในด้านนี้ตามบริบทของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ องค์ประกอบนี้ จึงน่าจะมีความจำเป็น และสำคัญเป็นอันดับสองรองจากองค์ประกอบด้านการมีหลักศรัทธาที่ถูกต้อง และบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์ (Aqidah Salamah & Ikhlās) เพราะว่าเกี่ยวข้องกับ การยึดถือยึดมั่นปฏิบัติตามความซัจจริงที่มาจากอัลลอฮ์ และรอซูลเท่านั้นแบบคงเส้นคงวาโดยไม่มี การเปลี่ยนแปลง ปกปิด ดัดทอน หรือเพิ่มเติมแม้แต่น้อยนิด ที่เกี่ยวกับหลักการศรัทธา หลักคำสั่งใช้ คำสั่งห้าม มารยาทต่อมนุษย์ และต่ออัลลอฮ์ ส่วนความน่าเชื่อถือ/ความรับผิดชอบ (Amanah) Siti zulaikhah (2005) ได้กล่าวว่าเป็นที่ไว้วางใจได้ (Amanah) หมายถึง การที่ท่านนบีเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่จากพระองค์อัลลอฮ์ที่มอบหมายให้ในทุกๆ ด้าน เช่น ด้านการเมือง ด้านสังคม เศรษฐกิจ ศาสนาและด้านการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต การทำงานให้ได้รับความสำเร็จทั้งโลกนี้ และโลกหน้าได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kuswanto Y.A. dan Budiharto, S

(2009) Kumolohadi dan Budiharto (2013) Setiadi & Budiharto (2008) Arifiyanto dan Budiharto (2008) Fauzan and Budiharto (2009) Kuswanto and Budiharto (2009) Kumolohadi and Budiharto (2012) ที่ให้แนวคิดว่าคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามต้องมียอดประกอบคุณลักษณะด้านความซื่อสัตย์ และการเป็นที่ไว้วางใจ (Siddiq & Amanah) ด้วย และผลการวิจัยพบว่าองค์กรต่างๆ ที่ได้ให้คุณลักษณะผู้นำในด้านนี้ไปใช้กับเจ้าหน้าที่ในองค์กรราชการ สถาบันโรงเรียน องค์กรการเมือง และองค์กรการเงินอิสลามของประเทศที่เป็นมุสลิม พบว่าสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ ความสุขของเจ้าหน้าที่ และลดระดับคอร์รัปชันในองค์กรได้ ผลจากงานวิจัยหลายๆ ชิ้นในบริบทขององค์กรมุสลิมข้างต้นและผลจากงานวิจัยนี้จะเป็นข้อยืนยันได้ว่าองค์ประกอบด้านความซื่อสัตย์และการเป็นที่ไว้วางใจ (Siddiq & Amanah) นี้เป็นองค์ประกอบที่จำเป็น และสำคัญเป็นลำดับต้นๆ สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้

3. ด้านความรู้ มีไหวพริบ และทักษะการบริหาร

(Fathanah) ผลการวิจัย พบว่ามี 3 ตัวบ่งชี้ โดยมีตัวบ่งชี้ผู้บริหารพหุคูณวิธีทำงานที่ทำทนายคดีปัญญาของผู้ร่วมงาน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (.623) รองลงมาคือตัวบ่งชี้ผู้บริหารจัดให้ศึกษางานนอกสถานที่เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ร่วมงาน (.606) ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่มีความรู้ และทักษะการบริหาร (Fathanah) มีความรู้และทักษะการใช้คน โดยการกระตุ้นทางปัญญาเพื่อให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อให้มีความรู้สึกการมีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกเต็มใจจนสามารถดึงความสามารถของผู้ร่วมงานมาใช้ประโยชน์ได้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารส่วนใหญ่ได้ผ่านการศึกษากับการบริหารการศึกษามาแล้ว เพราะปัจจุบันนี้ทุกคนมีใบประกอบวิชาชีพการบริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นภาคบังคับจากสำนักงานคุรุสภาสำหรับผู้บริหารสอดคล้องกับที่พระองค์อัลลอฮ์ได้ดำรัสไว้ ดังมีใจความว่า

قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ

ความว่า “พระองค์อัลลอฮ์ได้เลือกเฟ้นเขา (ให้เป็นพระราชา) แก่เจ้า

และได้ประทานความรู้โปรดปรานในด้านความรู้ และร่างกาย”

(อัล-บาคอเราะฮ์ : 247)

ในโอองการนี้ พบว่าอัลลอฮ์ทรงเลือกเฟ้นผู้นำพร้อมทั้งได้ประทานความรู้แก่ผู้นำด้วยจะพบว่าตำแหน่งผู้นำกับความรู้ต้องมีควบคู่กันไป ส่วนตัว

บ่งชี้ที่เกี่ยวกับการศึกษาดูงานนอกสถานที่อาจจะมีปัจจัยเสริมจากสภาวะการแข่งขันระหว่างโรงเรียนด้วยกันในสามจังหวัด ปัจจุบันนี้รุนแรงมากขึ้น ดังนั้นผู้บริหารจึงพยายามจัดให้บุคลากรให้มีส่วนร่วมมากขึ้นเพื่อจูงใจให้นักเรียนมาสมัครเข้าเรียนที่โรงเรียนของตนให้มากที่สุด จึงให้ผู้ร่วมงานไปศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่เด่นดังต่างๆ มากขึ้น เพื่อนำมาพัฒนาโรงเรียนของตนเอง เพื่อสร้างจุดเด่นจุดขายของโรงเรียน เพราะการแข่งขันแย่งชิงผู้เรียนให้เข้ามาเรียนนับวันยิ่งรุนแรงมากขึ้น และมักมีการประชุมนอกสถานที่ในต่างจังหวัดเพื่อระดมสมองพัฒนาโรงเรียนไปในตัวด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kuswanto dan Rasyid (2013) Kumolohadi dan Budiharto (2013) Setiadi & Budiharto (2008) Arifiyanto dan Budiharto (2008) Kuswanto and Budiharto (2012) Kumolohadi and Budiharto (2012) Siti Ruchanah (2010) Siti Zulaikhah (2005) Andika Bima Taufan Sus Budiharto (2015) และ Alawiyah dkk (2012) ที่ผลการวิจัยพบว่าผู้นำตามหลักการอิสลามต้องมียุทธศาสตร์ประกอบคุณลักษณะผู้นำด้านความรู้ไหวพริบ และทักษะการบริหาร (Fathanah) และพบว่าองค์กรที่ผู้บริหารมีคุณลักษณะผู้นำด้านความรู้ มีไหวพริบ และทักษะการบริหาร (Fathanah) ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ขององค์กรเพิ่มสูงขึ้น

4. ด้านมารยาททางสังคม (Akhlakul Karimah) พบว่ามี 3 ตัวอย่าง โดยมีตัวอย่างผู้บริหารมีปฏิสัมพันธ์ไม่เมินหน้าเมื่อเดินผ่านผู้คน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (.622) รองลงมาคือตัวอย่างผู้บริหารสามารถควบคุมอารมณ์ได้ในทุกสถานการณ์ (.601) ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่มีทักษะ และความรู้มารยาทการปฏิสัมพันธ์ยังไปกว่านั้นอิสลามได้ห้ามเมินหน้าหนีผู้คนขณะเดินเห็นผ่านผู้คนสอดคล้องกับที่พระองค์อัลลอฮฺตรัสไว้ตอนหนึ่งความว่า.....และจงอย่าเมินหน้าต่อผู้คน และเจ้าอย่าเดินบนหน้าแผ่นดินด้วยความหยิ่งยโส..นี่เป็นคำสั่งของอัลลอฮฺ ในด้านมารยาทเมื่อเดินผ่านผู้คนซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าอัลลอฮฺสั่งใช้ให้ปฏิบัติเกี่ยวกับการเดินเห็นให้มีมารยาท ไม่เมินหน้าหนีต่อผู้คนยังไปกว่านั้นมีนัยยะว่าจงปฏิบัติสิ่งนี้เพื่อแสวงหาความพอพระทัยจากพระองค์อัลลอฮฺเท่านั้น เพราะการทำตามคำสั่งพระองค์อัลลอฮฺเป็นการภักดี (Ibadah) ต่อพระองค์อัลลอฮฺนั้นหมายความว่า การมีมารยาทการปฏิสัมพันธ์ทักทายยิ้มแย้มต่อผู้คนควรทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ จริงใจ สอดคล้องกับ Ahmad Ibrahim (2008) พบว่าผู้นำทางการศึกษาตามหลักการอิสลามต้องมีคุณลักษณะด้านมารยาททางสังคมที่มีความอ่อนโยนต่อผู้คน สอดคล้องกับที่อัลลอฮฺทรงได้ดำรัสไว้ว่า

وَأَخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢١٥﴾

และจงถ่อมตนต่อบรรดาผู้ที่ตามเจ้าได้แก่บรรดาผู้ที่ศรัทธา

(Al-Syu ra : 215)

ส่วนตัวบ่งชี้ผู้บริหารสามารถควบคุมอารมณ์ได้ในทุกสถานการณ์ก็เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญเช่นกัน ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหาร และบุคลากรส่วนใหญ่ต่างต้องทำหน้าที่รับผิดชอบหนักหนาทุกคนที่ทั้งภาระทางครอบครัว ส่วนตัว และงานจึงมักหนีไม่พ้นสภาพเครียดทางอารมณ์ การสามารถควบคุมอารมณ์ได้ในทุกสถานการณ์จึงเป็นมารยาทที่สำคัญอันดับต้นๆ ของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญมากๆ ของคนที่เป็นผู้นำเพราะสภาพอารมณ์ที่ดีสามารถนำมาซึ่งสติ และสติที่ดีจะนำมาซึ่งปัญญาในการแก้ปัญหา บริหารจัดการได้อย่างราบรื่น วุฒิภาวะทางอารมณ์ยังเป็นตัวเสริมความน่าเชื่อถือเป็นที่เคารพของผู้ร่วมงานได้ สอดคล้องกับที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงดำรัสไว้ความว่า

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَدِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١٢٥﴾

ความว่า “จงเรียกร้องสู่แนวทางแห่งพระเจ้าของสุเจ้าโดยสุชุม และการตักเตือนที่ดี และจงโต้แย้งพวกเขาด้วยสิ่งที่ดีกว่า แท้จริงพระเจ้าของเจ้าทรงรู้ดียิ่งถึงบรรดาผู้ที่หลงทาง และทรงรอบรู้ยิ่งถึงบรรดาผู้ที่อยู่ในทางที่ถูกต้อง” (อันะฮฺล : 125)

ดังนั้นคุณลักษณะด้านมารยาททางสังคม (Akhlakul Karimah) จึงเป็นองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามที่สำคัญสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความสำคัญเช่นกัน

5. ด้านการเผยแผ่ และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh) มี 5 ตัวบ่งชี้ โดยมีตัวบ่งชี้ ผู้บริหารแสดงออกการตักบิฮ (เผยแผ่) คำสอนอิสลามเกี่ยวกับเป้าหมายของการทำงานตามมโนทัศน์อิสลาม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (.673) รองลงมาคือตัวแปรผู้บริหารเป็นผู้คอยให้การนาฮิฮ (ตักเตือน) เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสเกี่ยวกับคำสอนอิสลาม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (.649) ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากโดยธรรมชาติของคนทำงานทุกคนย่อมต้องการกำลังใจในการทำงาน การให้กำลังใจด้วยการสื่อสารคำสอนอิสลามเป็นวิธีการหนึ่งที่สอดคล้องกับธรรมชาติ (Fitrah) ทางจิตวิญญาณของมุสลิมผู้ศรัทธา และยังเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตให้เกิดความสงบทางจิตใจที่สำคัญ จากผลการวิจัยบุคลากรส่วนใหญ่จึงมองว่า

ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรมีคุณลักษณะด้านการเผยแผ่ และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh) สอดคล้องกับที่พระองค์อัลลอฮ์ได้ทรงดำรัสไว้

﴿فَمِ آئِلٍ إِلَّا قَلِيلًا﴾

ความว่า “จงลุกขึ้นในตอนกลางคืน (ลุกขึ้นและจงละหมาด) นอกจากเพียงเล็กน้อย “

(อัล-มุชซัมมิล : 2)

โครงการนี้เป็นคำสั่งใช้ให้ท่านนบีมุฮัมมัดและมุสลิมประชาชาติของท่านลุกขึ้นในยามดึกเพื่อละหมาดตะหัจญุด เพื่อพัฒนาสร้างความเข้มแข็งด้านจุดยืนที่มั่นคงในการเผยแผ่คำสอนอิสลามไม่หวั่นไหวต่อคำให้ร้ายของผู้ที่ขัดขวางต่อต้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Andansari dkk (2010) ที่ให้ทรงสนะว่าผู้นำอิสลามต้องมีคุณลักษณะเกี่ยวกับการเผยแผ่ และสื่อสารคำสอนอิสลาม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kumolohadi dan Budiharto (2013) Kuswanto Y.A. dan Budiharto, S (2009) Setiadi & Budiharto (2008) Arifiyanto dan Budiharto (2008) Fauzan and Budiharto (2009) Kumolohadi and Budiharto (2012) Kuswanto and Budiharto (2009) ที่ผลการวิจัยพบว่าองค์กรที่ผู้บริหารใช้การเผยแผ่ และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh) ต่อนุคลากรส่งผลให้นุคลากรมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ลดการทุจริตในองค์กร นุคลากรขยันทำงานเพิ่มขึ้น และส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ขององค์กรเพิ่มสูงขึ้น

6. ด้านการประชุมปรึกษาหารือแบบอิสลาม (Syura) พบว่ามี 4 ตัวบ่งชี้ โดยมีตัวบ่งชี้ ผู้บริหารขอชुरอ (ปรึกษาหารือ) ถึงแม้ในเรื่องที่เล็กน้อย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (.669) รองลงมาคือตัวบ่งชี้ผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงการทำชुरอ (ปรึกษาหารือ) เพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ซะดี เท่านั้น (.632) ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากบุคลากรส่วนใหญ่ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อาจจะมองว่าการมีส่วนร่วมทางความคิดกับผู้บริหารโดยผ่านการประชุมปรึกษาหารือแบบอิสลาม (Syura) เป็นหนทางที่บุคลากรควรจะได้สิทธิ์นี้บุคลากรทุกคนคงอยากทำงานให้ลุล่วงสำเร็จโดยกระบวนการ วิธีการทำงานที่ดีที่สุด เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แนวทางเดียวที่จะมีคำตอบเหล่านี้แก่บุคลากรได้ คือ ต้องผ่านการปรึกษาพูดคุยกันนั่นเอง ผ่านทางเวทีการประชุมปรึกษาหารือนั่นเอง จึงไม่แปลกที่การทำงานใดก็ตามที่ผ่านการประชุมปรึกษาหารือกันการทำงานเหล่านั้นมักจะได้รับความสำเร็จ อาจเป็นเพราะว่าทุกคนรู้สึกมีส่วนร่วม

เพราะผ่านการระดมสมองจากทุกคนส่งผลให้บุคคลเหล่านั้นทำงานด้วยความเต็มใจ รู้สึกมีศักดิ์ศรี เพราะมาจากความคิดของเขาเองส่งผลให้เกิดการทุ่มเทการทำงานส่งผลให้เกิดความสำเร็จสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rahmat Nasotion (2012) ที่พบว่าในเรื่องสำคัญท่านบิหมัหมัดเป็นผู้ทำการประชุมกับบรรดาสาวก และผู้ตามอยู่เป็นประจำ การประชุมปรึกษาหารือเป็นแบบอย่าง ท่านบิหมัหมัด และอัลลอฮฺทรงรักกลุ่มชนที่ทำการประชุมปรึกษาหารือกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Ahmad Ibrahim Abu Sinn (2008) พบว่าผู้นำต้องทำการปรึกษาหารือกับผู้ใต้บังคับบัญชา เพราะเหตุว่าสติปัญญาของมนุษย์แต่เพียงลำพังคนเดียวเป็นไปไม่ได้ที่จะเก่งไปหมดทุกเรื่อง ดังนั้นคุณลักษณะด้านการประชุมปรึกษาหารือแบบอิสลาม (Syura) น่าจะเป็นองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามที่สำคัญและควรมีสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เช่นกัน

7. ด้านกายภาพ และสุขภาพ (Jasadiyah & Jismiyyah)

มี 3 ตัวบ่งชี้ โดยมีตัวแปรผู้บริหารเป็นผู้รักษา ดูแลความสะอาดร่างกาย และเครื่องแต่งกายอยู่เสมอ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (.736) รองลงมาคือตัวบ่งชี้ผู้บริหารเป็นผู้ไม่สูบบุหรี่และสิ่งเสพติด (.685) ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากภาพลักษณ์ด้านกายภาพภายนอก เช่น เครื่องแต่งกาย และความสะอาด สอดคล้องกับที่พระองค์อัลลอฮฺทรงดำรัสไว้ว่า

وَلَا تَكُنْ جُنُبًا فَاطْهَرُوا^๕

ความว่า “และหากพวกเจ้ามีญะนาบะฮ์ ก็จงชำระร่างกายให้สะอาด”

(อัล-บาคอเราะฮ์ : 247)

ในโองการนี้พบว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงสั่งใช้ให้ทำความสะอาด หมายถึง ให้อาบน้ำเมื่อมีการร่วมประเวณีกับภรรยา (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, 2551) ดังนั้นการชำระร่างกายให้มีร่างกายที่สะอาดอยู่เสมอ เป็นสิ่งที่ควรมีสำหรับผู้นำ และท่าทางการวางตัวเป็นประเด็นสำคัญสำหรับผู้นำเนื่องจากเป็นตัวบ่งชี้อย่างหนึ่งถึงคุณลักษณะทางด้านจิตใจ และความคิดอ่าน เช่น ท่าทางเหนียวอาย กระดุกกระดิก ยืนนั่งหลังโก่งกึ่ง ลักษณะเหล่านี้อาจจะถูกมองว่าขาดความมั่นใจ ขลาดกลัว กังวล ขี้อาย รู้สึกต่ำต้อยด้วยคำ ไม่มีศักดิ์ศรีได้ทั้งๆ ที่ความจริงอาจจะไม่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นแค่บุคลิกการถ่อมตน เจียมตัว แต่สำหรับผู้นำนั้นจะแสดงบุคลิกดังกล่าวข้างต้นนั้นคงไม่เหมาะแต่ควรมีบุคลิกทางกายภาพที่สง่างาม มั่นใจ และมั่นคง ในด้านเครื่องแต่งกายก็เช่นกัน เช่น การสวมใส่เสื้อผ้าที่อาจดูเก่าเกินไปหรือปะชุนหรือยับยู่ยี่ไม่ได้ผ่านการ

รืด สำหรับบางคนอาจแค่เพราะการถ่อมตน และสมถะ แต่สำหรับคนที่เป็ในระดับผู้นำหรือผู้บริหาร อาจจะไม่ว่าจะมีกายภาพภายนอกเช่นนั้นเพราะผู้นำเป็นผู้ที่ถูกเพ่งมองหรือถูกจับตาจากคน หลายกลุ่มหลายแบบ หากมีความบกพร่องทางกายภาพดังกล่าวอาจจะไม่เป็นที่น่าเชื่อถือ ไม่น่า ศรัทธาจากคนบางกลุ่มที่ชอบประเมินคนจากกายภาพภายนอกได้ เพราะผู้นำเป็นตัวแทนของคน ส่วนมากผู้นำจึงควรมีกายภาพภายนอกที่งดงาม สะอาด สง่าผ่าเผย มีศักดิ์ศรี และดูน่าเชื่อถือ ส่วน เรื่องสุขภาพก็เช่นกันผู้นำควรมีร่างกายสมส่วนดูมีสุขภาพดี หน้าตาสดชื่น คล่องแคล่วว่องไว มี อวัยวะร่างกายครบสมบูรณ์ไม่พิการพิการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาเรฟ หะยีหามะ (2554) ที่ได้ กล่าวว่าผู้บริหารควรออกกำลังกายเพื่อให้มีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงพร้อมทั้งสามารถใช้งานได้ อย่างปกติ ผู้บริหารจึงควรดูแลสุขภาพให้มีสุขภาพดีห่างไกลโรคร้ายอยู่เสมอไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทุกชนิดถึงแม้จะเป็นแค่บุหรี่ เพราะเป็นสิ่งที่ทำลายสุขภาพสังคม ส่วนใหญ่รังเกียจ และไม่เป็นที่ อนุมัติในอิสลาม สิ่งส่งผลต่อสุขภาพภายนอกที่ผู้บริหารควรปฏิบัติ เช่น วินัย การพักผ่อนที่ พอเหมาะ อาหารการกิน จิตใจ และอารมณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาเรฟ หะยีหามะ (2554) ที่ พบว่าผู้บริหารควรมีสุขภาพกายที่ดีด้วยการพักผ่อนที่เพียงพอ ออกกำลังกายสม่ำเสมอ และควรมี ร่างกายสง่าผ่าเผยสมส่วนสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fuad Mas' Ud , MIR, (2015) ที่พบว่าสุขภาพ ร่างกายและจิตใจเป็นสิ่งสำคัญมากและมีอิทธิพลต่อการสร้างผู้นำที่มีประสิทธิภาพได้ น่าจะเพราะ เหตุผลดังกล่าวข้างต้น องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามด้านกายภาพ และสุขภาพ (Jasadiyah & Jismiyah) จึงเป็นองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามด้านหนึ่งที่มี ความสำคัญสำหรับผู้บริหารของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่นกัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการ อิสลามสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม
สำหรับผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ใน 7 องค์ประกอบ สามารถอภิปรายผล มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านหลักศรัทธาที่ถูกต้องและบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์เพื่อ อัลลอฮ์ (Aqidah Salamah & Ikhlas) ผู้บริหารสมควรปฏิบัติให้เป็นนิสัยความเคยชินต่อการนำหลัก ศรัทธามาปรับใช้เป็นแนวทางการทำงาน การดำเนินชีวิต การมีเจตคติ ทรรศนะคติ หลักการ จุดมุ่งหมายของการทำงาน และการดำเนินชีวิตให้บรรลุเป้าหมายเชิงฟิกรียะฮ์ (อุดมการณ์) ผู้บริหาร สมควรตรวจสอบ

ติดตามผล การประเมินตนเอง เพื่อทำการประมวลความก้าวหน้าหลังจากใช้แนวทางการพัฒนาแล้วเป็นระยะๆ ตามผลการวิจัยของ Mas Muhammad Iqbal al Afghani (2008) ที่ให้แนวคิดว่าหลักการศรัทธาในตัวบุคคล (Iman) ที่เกิดจากความร่อกอย่างลึกซึ้งต่ออัลลอฮ์สามารถจะนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามได้ ผู้บริหารต้องกำหนดเป็นนโยบายขององค์กรเพื่อประกาศใช้อย่างเคร่งครัดเกี่ยวกับหลักอากีดะฮ์ (ศรัทธา) ตามแนวทางอะฮ์ลิสสุนนะฮ์ วะลยามาอะฮ์ เพื่อให้ผู้บริหารและทุกคนได้ตระหนักถึงความสำคัญของหลักการยึดมั่นศรัทธาที่ถูกต้องเป็นพื้นฐานสำคัญของชีวิต โดยให้ผู้บริหารประกาศให้เป็นวาระของโรงเรียนเกี่ยวกับหลักการ และการปฏิบัติจริงที่เป็นรูปธรรมจนเป็นวัฒนธรรมขององค์กร มุสลิมจะถูกแบ่งแยกออกไปถึง 73 จำพวกมีเพียงหนึ่งจำพวกเท่านั้นที่จะได้รับการยอมรับจากอัลลอฮ์ นั่นคือกลุ่มชนที่ตามแนวทางของอะฮ์ลิสซุนนะฮ์วะลยามาอะฮ์ ได้แก่ กลุ่มที่ตามแนวทางของอัล-กูรออัน และแบบอย่างท่านนบีมุฮัมมัดเท่านั้น ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมวิชาการ และคุณธรรมทางศาสนาแบบกลุ่ม (Halaqoh) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยาสารี กาเซ็ง (2558) ที่พบว่ากิจกรรมวิชาการและคุณธรรมทางศาสนาแบบกลุ่ม (Halaqoh) เป็นกิจกรรมที่ได้สร้างบุคคลดีๆ มามากแล้วในประวัติศาสตร์อิสลาม และกิจกรรมการละหมาดตะฮัจญุด อ่านอัล-กูรออันหรือฟังการอธิบายอัล-กูรออัน การซึมซับคำสอนศาสนาจากอัล-กูรออัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ibnu Katsia (1974) ที่พบว่าอัล-กูรออันเป็นคำสอนที่ผู้อ่านสามารถนำไปพัฒนาคุณลักษณะได้ในทุกๆ ด้านชีวิต

2. ด้านความซัจจริงและการเป็นที่ไว้วางใจ (Siddiq & Amanah) ผู้บริหารต้องศึกษาอัล-กูรออัน และอัล-ฮาดีษเกี่ยวกับประโยชน์ผลบุญและบทลงโทษของผู้ไม่รักษาคำซัจจริงและการเป็นที่ไว้วางใจ (Siddiq & Amanah) ตามผลการวิจัยของ Ahmad Mustafa Al-maragi (1989) พบว่าแนวทางหนึ่งที่บรรดาสาวกของท่านนบีมุฮัมมัด และบรรดาคณดิ (Saleh) ในอดีตกาลใช้ในการพัฒนาตนเอง คือ แนวทางการศึกษาอัล-กูรออัน และอัล-ฮาดีษ เพราะเป็นสิ่งเดียวที่พวกเขามีความมั่นใจ และไว้ใจว่าจะนำพาให้ได้รับความสำเร็จทั้งในโลกนุญาและโลกอาคีเราะฮ์ได้ สำหรับผู้ที่เชื่อมั่นต่ออัลลอฮ์นั้น อัล-กูรออัน และอัล-ฮาดีษ คือ เพื่อนแท้ที่คอยให้คำแนะนำที่สามารถเชื่อถือได้ ผู้นำหรือผู้บริหารเป็นผู้ที่มีสถานะสูงกว่าคนอื่นทั่วไป ผู้นำต้องมีคิติประจำใจแนวทางที่พิเศษในการครองตน ครองงาน และครองคน ผู้บริหารควรศึกษาอัล-กูรออัน และอัล-ฮาดีษ ที่มีการอธิบายความหมาย นัยยะของโองการอย่างถ่องแท้ จึงสมควรอย่างยิ่งที่สิ่งแรกที่ผู้บริหารควรซื้อไว้อ่าน และมีไว้ครอบครองเพื่อพร้อมที่จะหาคำตอบได้ตลอดเวลาถึงนั้นคือ หนังสืออธิบายอัล-กูรออัน (Tafsir Al-quran) โดยเฉพาะ โองการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณลักษณะผู้นำผู้บริหารควรศึกษานัยยะของโองการอย่างลึกซึ้งจนสามารถนำมาเป็นคิติประจำใจพัฒนาตนเองได้ เพราะอัล-กูรออัน คือ ความซัจจริง หากต้องการพัฒนาตนเองด้านความซัจจริงและ

เป็นที่ไว้วางใจหรือมีความรับผิดชอบ (Siddiq & Amanah) อัล-กูรอาน คือ คู่มือที่ดีที่สุดสำหรับการพัฒนาตน และคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม ผู้บริหารสมควรทำการศึกษาศาสนาแบบกลุ่ม (Halaqah) เกี่ยวกับการพูดจริงทำจริง และการเป็นที่ไว้วางใจ การยึดถือปฏิบัติตามหลักคำสอนอิสลามที่มาจากอัล-กูรอาน และแบบอย่างท่านนบีมุฮัมหมัดอย่างเคร่งครัด ตามแนวคิดผลการวิจัยของ ยาฮารี กาเซ็ง (2560) พบว่าทำการศึกษาศาสนาแบบกลุ่ม (Halaqah) เป็นแนวทางพัฒนาที่ท่านนบีมุฮัมหมัดได้เคยใช้เพื่อสร้าง และพัฒนาคุณลักษณะแก่บรรดาสาวกของท่านมาแล้วจนประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี การศึกษาศาสนาแบบกลุ่ม (Halaqah) มีจุดเด่นหลายอย่าง เช่น สามารถทำได้ง่าย สะดวก สมาชิกสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนให้ข้อคิดเห็นเรื่องศาสนา และทุกเรื่องโดยยึดถือบนแนวคิดของอิสลามเป็นหลัก ทุกคนมีความเต็มใจ มีความรู้สึกร่วมกัน ใกล้ชิด ให้เกียรติต่อกัน เสมือนญาติสนิทเพราะเน้นหนักการเป็นพี่น้องกันในอิสลาม (Aukhuwah Islamiyah) สูง

ประสิทธิ์ เจียวกศรี (2548) ได้กล่าวว่า การบรรยายเป็นวิธีการที่สำคัญที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำได้ดี ผู้บริหารต้องฟังการบรรยายศาสนาเกี่ยวกับประโยชน์ผลบุญและบทลงโทษของผู้ไม่รักษาความจริงและการเป็นที่ไว้วางใจ (Siddiq & Amanah) การบรรยายจะมีประสิทธิภาพประสิทธิผลหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่ความสามารถส่วนตัวของผู้บรรยายว่าเนื้อหา และทักษะการบรรยายจะสามารถมีอิทธิพลต่อผู้ฟังที่เข้าร่วมพัฒนาได้มากน้อยแค่ไหน ผู้บริหารต้องทำการละหมาดะฮัจญ์ และขอพรต่ออัลลอฮ์ให้ทรงเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะให้มีความจริงจังและการเป็นที่ไว้วางใจ (Siddiq & Amanah) ตามผลการวิจัยของ Toni Ardi Rafsanjani (2013) พบว่าการละหมาดะฮัจญ์เป็นการถูกขึ้นเพิ่มกำลังใจให้เกิดความเข้มแข็งมีจุดยืนที่ชัดเจนในการแสดงข้อคิดเห็นต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ด้วยกระบวนการขอพร อ้อนวอนต่ออัลลอฮ์ ปรับปรุงแก้ไขคุณลักษณะที่อ่อนแอให้เกิดความเข้มแข็งอดทน มีจุดยืน และปรับปรุงคุณลักษณะที่อ่อนแอให้ดีขึ้น เนื่องจากการละหมาดะฮัจญ์เป็นคำสั่งจากพระองค์อัลลอฮ์ให้ท่านนบีมุฮัมหมัดลุกขึ้นในยามดึกคืนเพื่อปฏิบัติละหมาดะฮัจญ์ ดังที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงดำรัสไว้ ความว่า “ดังนั้นจงลุกขึ้นละหมาดในยามดึกเป็นภาคสมัครใจสำหรับเจ้า” โครงการนี้จะเป็นโครงการสำคัญเกี่ยวกับคำสั่งใช้ให้พัฒนาคุณลักษณะผู้นำของท่านนบีมุฮัมหมัดให้เกิดกำลังใจที่เข้มแข็ง อดทนมากขึ้นและดำเนินการเผยแผ่อิสลามต่อไปอย่างมั่นคงไม่หวั่นไหวต่อสิ่งรบกวนจากผู้ต่อต้านในสมัยนั้น ดังผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามก็เช่นเดียวกันต้องปฏิบัติตามหลักการอิสลามเกี่ยวกับการมีจุดยืนต่อปัญหาได้แข็งที่ที่เกิดขึ้นด้วยการลุกขึ้นละหมาดะฮัจญ์เพื่อรักษาจิตใจให้มีความมั่นคงให้คงไว้ซึ่งความจริง และมีความรับผิดชอบเป็นที่ไว้วางใจ (Siddiq & Amanah) ในการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และในการใช้ชีวิตได้

3. ด้านความรู้ มีไหวพริบ และทักษะการบริหาร

(Fathanah) ผู้บริหารต้องพบปะพูดคุยระหว่างผู้บริหารด้วยกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิด เทคนิค วิธีการบริหารงานใหม่ๆ ที่กระตุ้นสติปัญญา และมีประสิทธิภาพประสิทธิผลเพื่อนำแนวคิดไปพูดคุยกระตุ้นสติปัญญาผู้ร่วมงานเกี่ยวกับวิธีการทำงานใหม่ๆ ที่ท้าทายและเป็นไปได้ ตามผลการวิจัยของ อาเรฟ หะยีหามะ (2554) พบว่าผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้สมควรมีการพบปะระหว่างผู้บริหารด้วยกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิด เทคนิคใหม่ๆ เพื่อใช้ในการบริหารสถานศึกษา การแลกเปลี่ยนความคิด เทคนิคใหม่ๆ ระหว่างกันนับว่าเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม เป็นการนิเทศระหว่างผู้บริหารด้วยกันอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการเปิดใจต่อกัน เป็นการประชุมปรึกษาหารือต่อเทคนิคใหม่ๆ ที่สามารถนำมาแก้ปัญหาได้จริง เหมาะสมกับบริบทเพราะเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มาจากประสบการณ์จริงของผู้บริหารที่มีบริบทของปัญหาที่คล้ายคลึงกัน และใกล้เคียงกัน จึงน่าจะสามารถนำมาใช้บริหารกับโรงเรียนได้เลย ส่งเสริมให้ผู้บริหารได้รับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร การวิเคราะห์แนวโน้ม ทิศทางการพัฒนา ความท้าทายที่จะเกิดกับองค์กรในอนาคตเพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดการปัญหาและความเสี่ยง ตามผลการวิจัยของ ประสิทธิ์ เขียวศรี (2548) พบว่าการฝึกอบรมเป็นวิธีการพัฒนาความรู้และทักษะที่เป็นที่นิยมแพร่หลาย เนื่องจากการแข่งขันระหว่างโรงเรียนเพื่อแย่งชิงให้นักเรียนมาสมัครเรียนที่สถานศึกษาของตน นับวันยังมีความรุนแรงมากขึ้น การพัฒนาที่ยั่งยืนคือตัวแปรต้นของคุณภาพสถานศึกษา เนื่องจากแนวโน้มในอนาคตการแข่งขันที่สำคัญที่สุด คือ การแข่งขันกันที่คุณภาพการศึกษา และบริการหรือสวัสดิการแก่นักเรียน จึงไม่สามารถปฏิเสธกับการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ โรงเรียนที่มีจุดเด่นของตนในคุณภาพด้านใดด้านหนึ่ง น่าจะสามารถอยู่ได้ต่อ ส่วนโรงเรียนไหนที่ด้อยคุณภาพหรือไม่มีจุดเด่นของตนอาจจะต้องยุบตัวเองลงไปที่สุดในที่สุด เพราะคุณภาพของโรงเรียนหลักๆ ขึ้นอยู่กับคุณภาพของบุคลากรของโรงเรียนทุกฝ่ายโดยเฉพาะครูผู้สอน ดังนั้นกลยุทธ์สำคัญของคุณภาพ คือ การพัฒนาบุคลากรครูให้มีคุณภาพ การพัฒนาให้มีคุณภาพสามารถทำได้จากสองทาง ได้แก่ (1) การพัฒนาเจตคติของบุคลากร เช่น การทุ่มเทการทำงาน ความรับผิดชอบ และการกระตุ้นทางสติปัญญาของบุคลากรเพื่อนำความคิดสร้างสรรค์มาใช้ประโยชน์ได้สูงสุด (2) การพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากร เช่น ด้วยวิธีการฝึกฝน อบรม จากองค์กรภายนอก ดังนั้นองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ในด้านนี้นับว่ามีความสำคัญในระดับต้นๆ ส่งเสริมให้ผู้บริหารศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามผลการวิจัยของ อาเรฟ หะยีหามะ (2554) พบว่าผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความรู้ด้านการบริหาร การศึกษาในระดับมาก ตามแนวทางที่พระองค์อัลลอฮ์ที่ได้ดำรัสไว้ว่า

إِنَّمَا تَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ

ความว่า "แท้จริง บรรดาผู้ที่มีความรู้จากปวงบ่าวของพระองค์เท่านั้น
ที่ศรัทธายำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮ์"

(ฟาฏีร: 28)

Ahmad Musthafa al-Maraghi (1994) กล่าวว่า โองการนี้
เป็นการสนับสนุนให้พิจารณาถึงความอัครรรยแห่งการสร้างของอัลลอฮ์ และร่องรอยแห่งเดชานุ
ภาพของพระองค์ ย่อมจะนำไปสู่วิทยาการด้วยความยิ่งใหญ่ของอัลลอฮ์ และวิทยาการนั้นย่อมจะ
นำไปสู่การศรัทธายำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮ์ ดังนั้นโองการนี้จึงจบลงด้วยคำกล่าวที่ว่า "แท้จริง
บรรดาผู้ที่มีความรู้จากปวงบ่าวของพระองค์เท่านั้นที่ศรัทธายำเกรงต่ออัลลอฮ์" ดังนั้นหากต้องการ
ผู้นำที่มีคุณธรรมและมีความศรัทธายำเกรงต่ออัลลอฮ์ ผู้นำต้องมีความรู้ที่นำไปสู่ความศรัทธายำ
เกรงต่อพระองค์อัลลอฮ์ได้ ส่วนข้อส่งเสริมให้ผู้บริหารสร้างผลงานวิชาการนำเสนอผ่านทางการ
ประชุมวิชาการหรือสื่อสาธารณะต่างๆ ตามผลการวิจัยของ อาเรฟ หะยีหามะ (2554) พบว่าผู้บริหาร
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความสามารถทางวิชาการ แต่ง
หนังสือหรือตำราในระดับปานกลางเท่านั้น ดังนั้นจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะพัฒนาคุณลักษณะผู้นำ
ของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านนี้ด้วยแนวทาง
สร้างผลงานวิชาการนำเสนอผ่านทางการประชุมวิชาการหรือสื่อสาธารณะต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น

4. ด้านมารยาททางสังคม (Akhlakul Karimah) ผู้บริหาร
สมควรทำการพัฒนาจิตโดยการสำนึกผิดขออภัยโทษต่ออัลลอฮ์ (Istighfar) และตั้งใจแน่วแน่ในการ
กลับเนื้อกลับตัวปรับปรุงคุณลักษณะผู้นำเกี่ยวกับมารยาททางสังคม (Akhlakul Karimah) เกี่ยวกับการ
การไม่เมินหน้าเมื่อเดินผ่านผู้คน การควบคุมอารมณ์ ตั้งใจฟังผู้ร่วมงาน สุภาพเหมาะสมในการใช้
สายตา มีพฤติกรรมให้เกียรติต่อผู้ร่วมงาน เสมอต้นเสมอปลาย มีมารยาท นุ่มนวลมั่นคง เป็น
กันเองและถ่อมตน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ฟังความคิดเห็น การวางบุคลิกที่น่าเชื่อถือและมี
ความสุขุมตามผลการวิจัยของ Lili Khoirunnisa (2016) พบว่าการรำลึกต่ออัลลอฮ์ด้วยพระนามต่างๆ
ใน 99 พระนามสามารถพัฒนาอารมณ์ให้เกิดความสุขุมเยือกเย็นได้ ตามผลการวิจัยของ Ahmad
Mustafa Al-maraghi (1989) พบว่าอัลลอฮ์ทรงไม่เอาผิดกับผู้ที่สำนึกผิดขออภัยโทษ (Istighfar)
ต่ออัลลอฮ์อย่างจริงจัง ผู้บริหารต้องทำการละหมาดตะฮัจญ์พร้อมขอพรต่อพระองค์อัลลอฮ์ให้
พระองค์ทรงปรับปรุงคุณลักษณะผู้นำเกี่ยวกับมารยาททางสังคม (Akhlakul Karimah)

ให้สอดคล้องกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม มารยาทที่ดีจะเกิดขึ้นได้อย่างจริงจัง และใกล้เคียงความสมบูรณ์แบบได้นั้นต้องด้วยการขัดเกลาจิตใจอย่างจริงจัง การลุกขึ้นละหมาดตะฮัจญ์ได้นั้นเริ่มจากการต้องการขัดเกลาตนเองอย่างจริงจังผู้ที่สามารถปลุกกิเลสในยามดึกคืนเพื่อขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮ์ให้ปรับเปลี่ยนมารยาทตนเอง พร้อมสัญญามั่นตั้งใจแน่วแน่ต่ออัลลอฮ์ น่าจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางมารยาทที่เกิดผลสูงมาก ตามผลการวิจัยของ Toni Ardi Rafsanjani (2013) พบว่าการละหมาดตะฮัจญ์เพื่อพัฒนากำลังใจที่เข้มแข็งเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามได้ ผู้บริหารต้องจัดกิจกรรมพบปะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงานและเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมกับชุมชนสังคมแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมตามผลการวิจัยของ ผัน หอมเกต (2534) พบว่าทักษะการเข้าสังคมที่ดีของผู้บริหารเป็นคุณลักษณะผู้นำอันพึงประสงค์ ทุกอย่างที่ทำซ้ำกันบ่อยๆ หลายครั้งจะทำให้เกิดประสบการณ์ ทักษะ และความรู้ ความชำนาญ ดังนั้นการจัดกิจกรรมพบปะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงานและเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมกับชุมชนก็เช่นกัน หากมีประสบการณ์การเข้าสังคมบ่อยๆ ก็ย่อมสามารถพัฒนามารยาท และทักษะทางสังคม เช่น การกล่าวสลาม จับมือ และทักทายให้เกิดเป็นนิสัย และเกิดการเรียนรู้การควบคุมอารมณ์ ได้เรียนรู้ความรู้สึกนึกคิดผู้อื่น ทำให้ส่งผลให้เกิดความชำนาญด้านมารยาททางสังคมโดยเฉพาะมารยาททางสังคมแบบพหุวัฒนธรรม เนื่องจากผู้บริหารมุสลิมก็ต้องเข้าสังคมกับผู้คนต่างศาสนิกอยู่บ่อยครั้ง ดังนั้นจำเป็นต้องมีทักษะมารยาททั่วไปแบบร่วมสมัย เช่น การกล่าวทักทาย และกล่าวสวัสดิ์ เมื่อมีการพบปะเป็นการพัฒนาทักษะด้านมารยาททางสังคมให้ดีขึ้น ผู้บริหารต้องละหมาดร่วมกันแบบกลุ่ม (Jama'ah) อย่างสม่ำเสมอกับผู้ร่วมงานเพื่อให้เกิดความตระหนักของการทำงานเป็นทีมและความเท่าเทียมกันอันจะนำไปสู่การให้เกียรติต่อกันและกัน การถ่อมตน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ส่งเสริมให้ผู้บริหารทำการถือศีลอดแบบสมัครใจ (Sunah) เพื่อให้เกิดความสำรวมทางกาย วาจาใจ และเกิดความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นตามผลการวิจัยของ Ash Shiddieqy (1987) การถือศีลอดหมายถึง การหักห้ามอารมณ์จากสิ่งชั่วร้ายของอารมณ์และหักห้ามตัวเองจากความเคยชินที่เป็นความสุขทางกาย และสร้างความบริสุทธิ์ทางจิตใจที่ส่งผลต่อความสงบทางจิตใจ จากนิยามข้างต้นการถือศีลอดเป็นสิ่งหักห้ามจากอารมณ์ใฝ่ต่ำทั้งหมด ตามผลการวิจัยของ อาเรฟ หะยีหามะ (2554) พบว่าการถือศีลอดแบบสมัครใจ (Sunnah) ในวันจันทร์ และวันพฤหัสบดีเป็นแนวทางหนึ่งสำหรับการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม ดังนั้นการถือศีลอดจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนามารยาททางสังคมให้เกิดความสำรวมแก่ผู้บริหารได้

5. ด้านการเผยแผ่ และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh)

ผู้บริหารสมควรศึกษาอัล-กุรอาน และอัล-ฮาดิษที่เกี่ยวกับประโยชน์ผลบุญและบทลงโทษของผู้ไม่

ทำการเผยแผ่และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh) เพื่อยกระดับความศรัทธาเข้มแข็งต่ออัลลอฮ์ (Taqwa) พร้อมทั้งปณิธานที่แน่วแน่ที่จะปรับปรุงตนในด้านนี้ ตามผลการวิจัยของ Siti Zulaikhah (2005) พบว่าการเผยแผ่อิสลาม (Tabligh) หมายถึง การเผยแผ่คำสอนอิสลามทั้งหมดของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งเป็นคำสั่งจากอัลลอฮ์ไปสู่มนุษยและญินโดยผ่านทาง คำพูด การปฏิบัติ และการยอมรับของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ การเผยแผ่อิสลามจึงเป็นคำสั่งใช้ภาคบังคับสำหรับมุสลิมทุกคน เป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเมื่อใดก็ตามที่เห็นสิ่งไม่ถูกต้องหรือความชั่ว ดังนั้นจำเป็นต้องสื่อสารคำสอนอิสลามเพื่อหักห้ามความชั่วนั้น ผู้บริหารต้องพูดคุยสื่อสารสอดแทรกคำสอนอิสลามในการแก้ปัญหาส่วนตัว และการทำงานตามผลการวิจัยของ (Siti Ruchanah, 2010: Abstract) ด้านการชี้แนะทางสติปัญญาของผู้บริหาร โรงเรียนด้วยคำสอนอิสลามมีบทบาทต่อผู้ร่วมงานในระดับสูง ตามผลการวิจัยของ Abdullah Afandi (2005) ได้กล่าวว่า จุดเด่นของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม คือ การเป็นผู้รู้คำสอนอิสลาม เป็นผู้ที่มีบทบาทสูงในการบรรยาย เผยแผ่คำสอนอิสลาม ตามผลการวิจัยของ เบส และอวอลิโอ (Bass & Avolio, 1994 : 2) พบว่าถึงเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นผู้นำที่ให้ผู้ตามอยู่เหนือกว่าความสนใจในตนเองผ่านทางเครื่องมืออิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การเปลี่ยนแปลงมีแนวโน้มที่จะช่วยกระตุ้นความหมายของงานในชีวิตของผู้ตามให้สูงขึ้น อาจจะชี้แนะหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาความต้องการทางศีลธรรมให้สูงขึ้นด้วย ดังนั้นการชี้แนะทางคุณธรรมเป็นประจำและบ่อยครั้งน่าจะสามารพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารด้านการเผยแผ่และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh) ได้ ผู้บริหารควรทำการศึกษาอิสลามแบบกลุ่ม (Halaqah) เกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกให้เกิดความเป็นห่วง รัก เมตตาต่อผู้ที่ไม่ปฏิบัติที่ดีต่อพระองค์อัลลอฮ์ ศึกษาวิธีการชักชวนผู้ร่วมงานแบบมีวิทยปัญญา (Hikmah) ศึกษาวิธีการ และแนวทางการทำงานที่ยึดถือคำสอน และยึดถือบทบัญญัติอิสลาม ตามผลการวิจัยของ ยาฮารี กาเซ็ง (2560) พบว่าการศึกษาอิสลามแบบกลุ่ม (Halaqah) เป็นวิธีการที่บรรดาสาวกของท่านนบีมุฮัมมัด ได้เคยถือปฏิบัติเพื่อพัฒนาบรรดาผู้ศรัทธาจนได้รับความสำเร็จมาแล้วในอดีตกาล ส่งเสริมให้ผู้บริหารทำการละหมาดตะฮัจญุดพร้อมขอพรต่อพระองค์อัลลอฮ์ให้ทรงประทานกำลังใจให้เข้มแข็งปรับปรุงคุณลักษณะผู้นำเกี่ยวกับการเผยแผ่และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh) ตามแนวทางที่พระองค์อัลลอฮ์ได้ทรงดำรัสไว้ว่า

قُمْ أَلِيلًا إِلَّا قَلِيلًا

ความว่า “จงลุกขึ้นในตอนกลางคืน (ลุกขึ้นและจงละหมาด) นอกจากเพียงเล็กน้อย “

(อัล-มุซซัมมิล : 2)

โครงการนี้เป็นคำสั่งใช้ให้ท่านนบีมุฮัมมัดและมุสลิม ประชาชาติของท่านลุกขึ้นในยามศึกเพื่อละหมาดตะหัจญ์เพื่อพัฒนาสร้างความเข้มแข็งด้านจุดยืน ที่มั่นคงในการเผยแผ่คำสอนอิสลาม ผู้บริหารต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี (Auswatul-Hasanah) ตามคำสอนของคุณธรรม จริยธรรมอิสลามทั่วไปอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อเผยแผ่คำสอนอิสลามให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติตาม ตามผลการวิจัยของ วัฒนชัย เนสะและ (2555) พบว่า ผู้บริหารประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี (Auswatul-Hasanah) ตามหลักคุณธรรม จริยธรรมอิสลาม ทั่วไปอย่างเคร่งครัดเป็นที่เคารพนับถือของผู้ร่วมงาน เป็นการสื่อสารคำสอนอิสลามผ่านแบบอย่าง ที่ดีให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติตามได้ ผู้บริหารควรพบปะสังสรรค์พูดคุยกับผู้คนในสังคมเพื่อฝึกฝนทักษะ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล

6. ด้านการประชุมปรึกษาหารือ (Syura) ส่งเสริมและ สนับสนุนโครงการฝึกอบรมสำหรับผู้บริหารเกี่ยวกับการใช้หลักการประชุมปรึกษาหารือแบบ อิสลาม (Syura) เกี่ยวกับความสำคัญ หลักการ กระบวนการ และวิธีการประชุมปรึกษาหารือตาม หลักการอิสลามตามผลการวิจัยของ Taufan, A. B. & Budiharto, S. (2008) พบว่าแนวทาง การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม ได้แก่ การยึดถือปฏิบัติตามตัวบทท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และการสร้างความเคยชินในการปฏิบัติตามคุณลักษณะผู้นำแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยเฉพาะ การตามแบบอย่างการประชุมปรึกษาหารือแบบอิสลาม (Syura) ซึ่งเป็นแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ยึดถือปฏิบัติเกี่ยวกับหลักการ กระบวนการ และวิธีการประชุม (Syura) แบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ให้เป็นประจำสม่ำเสมอจะสามารถพัฒนาคุณลักษณะผู้นำในด้านนี้ให้ดีขึ้นได้ ตาม ผลการวิจัยของ Ahmad Ibrahim Abu sin (2008: 242) พบว่าแท้จริงผู้นำจำเป็นต้องทำการประชุม ต่อผู้ร่วมงาน เพราะว่าการคิดความฉลาดของมนุษย์นั้นย่อมเป็นไปไม่ได้ที่จะมีความสามารถใน ทุกๆ สิ่งทุกๆ อย่างและพรสมณะของคนส่วนใหญ่ย่อมเป็นที่น่าเชื่อถือมากกว่าความคิดของคนเพียง ลำพังคนเดียว ผู้บริหารสมควรรับฟังให้ความสำคัญต่อเนื้อหาข้อคิดเห็นของผู้ร่วมงานมากกว่าการ มองที่คุณลักษณะส่วนตัวของผู้ร่วมงานให้ข้อคิดเห็น แนวทางนี้เป็นการเปิดใจกว้างของผู้บริหารใน การรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมงานถึงแม้จากบุคคลที่ผู้บริหารอาจจะไม่ศรัทธาในตัวเองสักเท่าไร แต่จงมองว่าเขานำเสนอข้อคิดเห็นอะไรมีประโยชน์อย่างไร น่าจะนำมาปรับใช้ได้ไหม ดังนั้น ผู้บริหารต้องพัฒนาคุณลักษณะผู้นำด้านนี้ด้วยการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่ไม่ขัดต่อหลักการ อิสลามที่อาจจะมีประโยชน์โดยเฉพาะจากทุกคนที่อุทิศกำลังทุนเสนอข้อคิดเห็นมา

7. ด้านกายภาพ และสุขภาพ (Jasadiyah & Sihbatul Jismiyah) ผู้บริหารต้องศึกษาซึมซับสู่การปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด สุขลักษณะที่ดี

เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคที่ดี การห่างไกลสิ่งเสพติดอันตราย สุขลักษณะที่ดีเกี่ยวกับการดูแล สุขภาพให้สมบูรณ์แข็งแรงโดยการออกกำลังกาย และสร้างการตระหนักเพื่อปฏิบัติตัวให้ห่างไกล โรคภัยต่างๆ เพื่อสู่ประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด ตามผลการวิจัยของ Fuad Mas ud (2015) พบว่าสุขภาพร่างกายและจิตใจเป็นสิ่งสำคัญมากและมีอิทธิพลต่อการสร้างและพัฒนาผู้นำที่มี ประสิทธิภาพได้ ตามผลการวิจัยของ อาเรฟ หะยีหามะ (2554) พบว่าการรักษาความสะอาดของ ร่างกาย และเครื่องแต่งกายเป็นการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ เพราะจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือต่อผู้ได้พบเห็นต้องปฏิบัติให้ เป็นนิสัยแบบสม่ำเสมอเกี่ยวกับการปฏิบัติตามแบบอย่างท่านนบีมุฮัมมัด ด้านการดูแลสุขภาพ ภายนอก และสุขภาพให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์อยู่เสมอ ซึ่งผู้บริหารต้องมีวินัยในตนเองที่สมควรใน การควบคุมตัวเองเรื่อง รักษาความสะอาดของร่างกาย ออกกำลังกาย ทานอาหารพอเหมาะ และ ตรงเวลา ส่งเสริมให้โรงเรียนมีนโยบายให้สวัสดิการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับตรวจสอบสุขภาพประจำปีแบบ ละเอียดที่มีคุณภาพสำหรับผู้บริหารและบุคลากร แนวทางนี้ต้นสังกัด ได้แก่ สำนักงานการศึกษา เอกชน (สช) ควรให้การสนับสนุนผลักดันให้เกิดสวัสดิการด้านสุขภาพ เช่น สวัสดิการตรวจ สุขภาพประจำปีอย่างมีคุณภาพแก่ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนจะสามารถพัฒนา คุณลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้าน ภายนอก และสุขภาพ (Jasadiyah & Sihhatul Jismiyah) ให้พัฒนาดียิ่งขึ้นไปได้

5.5 ข้อเสนอแนะ

5.5.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตาม หลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) จากผลการวิจัยพบว่า เมื่อพิจารณาตัวแปรผู้บริหารแสดงถึงการให้ คำตอบแทนที่เหมาะสมกับระดับความยากง่ายของงานที่ผู้ร่วมงานรับผิดชอบ เป็นข้อที่มีระดับ ปฏิทิน้อยสุด ($\bar{x} = 3.71$, S.D. = 0.923) ดังนั้นผู้บริหารสมควรพัฒนาคุณลักษณะข้อนี้ให้สูงขึ้น
- 2) จากผลการวิจัยองค์ประกอบ และแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำ ตามหลักการอิสลามครั้งนี้ สมควรนำไปเป็นเกณฑ์เพื่อตรวจสอบคุณลักษณะส่วนบุคคล และเป็นแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของความเป็นบ่าว และผู้นำที่ดี ตามหลักการอิสลามสำหรับมุสลิมทุกคนทั้งที่เป็นผู้นำ และไม่ใช่ผู้นำได้

3) จากผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบไม่ถึงเกณฑ์ .60 มีจำนวนมาก ตัวแปรทุกตัวดังกล่าวมีความสำคัญ ควรนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามได้

4) จากผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามได้ผ่านการตรวจสอบ และยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญว่าเหมาะสม และนำไปใช้ได้จริง ดังนั้นผู้บริหารจึงสมควรนำแนวทางเหล่านั้นไปพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามได้

5) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามจากผลการวิจัยนี้ไม่เจาะจงเฉพาะด้านการศึกษาเท่านั้น บางส่วนของแนวทางการพัฒนาสามารถนำไปปรับใช้กับผู้นำองค์กรอื่นจากด้านการศึกษาได้

5.5.2 ข้อเสนอแนะในการจัดทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม

2) ควรทำการวิจัยเชิงทดลองรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม

3) ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามทั้งในภาคส่วน สังคม การเมือง และเศรษฐกิจให้มากขึ้น

4) ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามให้มากขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลเชิงวิชาการ และเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม

5) ควรนำข้อมูลคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม 7 องค์ประกอบจากผลการวิจัยนี้ไปทำการวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการศึกษาตามหลักการอิสลามในอนาคต